Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (yhdeksäs jaosto)

14 päivänä maaliskuuta 2024*

Jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättäminen – SEUT 258 artikla – Direktiivi (EU) 2018/1972 – Eurooppalainen sähköisen viestinnän säännöstö – Täytäntöönpanon laiminlyönti ja täytäntöönpanotoimenpiteiden ilmoittamatta jättäminen – SEUT 260 artiklan 3 kohta – Vaatimus velvoittaa maksamaan kiinteämääräinen hyvitys ja uhkasakko – Seuraamuksen määrän vahvistamisperusteet

Asiassa C-452/22,

jossa on kyse SEUT 258 artiklaan ja SEUT 260 artiklan 3 kohtaan perustuvasta jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämistä koskevasta kanteesta, joka on nostettu 8.7.2022,

Euroopan komissio, asiamiehinään U. Małecka, L. Malferrari ja E. Manhaeve,

kantajana,

vastaan

Puolan tasavalta, asiamiehenään B. Majczyna,

vastaajana,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (yhdeksäs jaosto),

toimien kokoonpanossa: tuomarit J.-C. Bonichot, joka hoitaa jaoston puheenjohtajan tehtäviä, S. Rodin ja L. S. Rossi (esittelevä tuomari),

julkisasiamies: T. Ćapeta,

kirjaaja: A. Calot Escobar,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä esitetyn,

päätettyään julkisasiamiestä kuultuaan ratkaista asian ilman ratkaisuehdotusta,

on antanut seuraavan

* Oikeudenkäyntikieli: puola.

tuomion

1 Euroopan komissio vaatii kanteellaan, että unionin tuomioistuin

– toteaa, että Puolan tasavalta ei ole noudattanut eurooppalaisesta sähköisen viestinnän säännöstöstä 11.12.2018 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2018/1972 (EUVL 2018, L 321, s. 36) mukaisia velvoitteitaan, koska se ei ole antanut kyseisen direktiivin noudattamisen edellyttämiä lakeja, asetuksia ja hallinnollisia määräyksiä tai ainakaan ilmoittanut kyseisistä säännöksistä komissiolle

– velvoittaa Puolan tasavallan maksamaan komissiolle kiinteämääräisen hyvityksen, joka lasketaan 13 180,50 euron päiväkohtaisen määrän perusteella ja jonka vähimmäismäärä on 3 270 000 euroa

– siinä tapauksessa, että ensimmäisessä luetelmakohdassa mainittujen velvoitteiden täyttämättä jättäminen kestää käsiteltävässä asiassa annettavan tuomion julistamiseen saakka, velvoittaa Puolan tasavallan maksamaan komissiolle uhkasakkoa 59 290,50 euroa päivää kohti tuomion julistamispäivästä alkaen ja siihen päivään saakka, jona kyseinen jäsenvaltio on täyttänyt direktiivin 2018/1972 mukaiset velvoitteensa, ja

– velvoittaa Puolan tasavallan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

2 Direktiivin 2018/1972 johdanto-osan toisessa ja kolmannessa perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”(2) Komissio tarkastelee säännöllisesti viiden direktiivin, jotka ovat osa nykyistä sähköisten viestintäverkkojen ja -palvelujen sääntelyjärjestelmää – –, toimivuutta erityisesti ratkaistakseen, onko niitä tarpeen muuttaa tekniikan alan ja markkinoiden kehityksen valossa.

(3) Komissio totesi 6 päivänä toukokuuta 2015 antamassaan tiedonannossa ’Digitaalisten sisämarkkinoiden strategia Euroopalle’, että televiestintäalan sääntelykehyksen uudistuksessa keskityttäisiin toimenpiteisiin, joilla tarjotaan kannustimia investointiin nopeisiin laajakaistaverkkoihin, sovelletaan yhdenmukaisempaa sisämarkkinalähestymistapaa radiotaajuuspolitiikkaan ja radiotaajuuksien hallinnointiin, luodaan edellytykset todellisia sisämarkkinoita varten puuttumalla sääntelyn hajanaisuuteen, huolehditaan kuluttajien tehokkaasta suojelusta, kaikkien markkinatoimijoiden tasapuolisista toimintaedellytyksistä ja sääntöjen johdonmukaisesta soveltamisesta sekä tehostetaan sääntelyn institutionaalista kehystä.”

3 Kyseisen direktiivin 1 artiklassa, jonka otsikko on ”Kohde, soveltamisala ja tavoitteet”, säädetään seuraavaa:

”1. Tällä direktiivillä perustetaan yhdenmukaistettu järjestelmä sähköisten viestintäverkkojen, sähköisten viestintäpalvelujen, niiden liitännäistoimintojen ja -palvelujen sekä tiettyjen päätelaitteiden sääntelylle. Siinä säädetään kansallisten sääntelyviranomaisten ja tarvittaessa muiden toimivaltaisten viranomaisten tehtävistä ja määritellään joukko menettelyjä, joilla

varmistetaan, että sääntelyjärjestelmää sovelletaan yhdenmukaisesti kaikkialla [Euroopan] unionissa.

2. Tämän direktiivin tavoitteina on:

a) toteuttaa sähköisten viestintäverkkojen ja -palvelujen sisämarkkinat, mikä johtaa erittäin suuren kapasiteetin verkkojen käyttöönottoon ja hyödyntämiseen, kestävään kilpailuun ja sähköisten viestintäpalvelujen yhteentoimivuuteen, saatavuuteen, verkkojen ja palvelujen turvallisuuteen sekä tuo loppukäyttäjille hyötyjä.

b) varmistaa laadukkaiden, kohtuuhintaisten ja yleisesti saatavilla olevien palvelujen tarjoaminen kaikkialla unionissa todellisen kilpailun ja valinnanvaran avulla, antaa säännökset sellaisia tilanteita varten, joissa markkinat eivät tyydyttävästi täytä loppukäyttäjien, mukaan lukien vammaiset käyttäjät, joiden olisi voitava käyttää palveluja yhdenvertaisesti muiden kanssa, tarpeita, sekä vahvistaa loppukäyttäjien tarvittavat oikeudet.

_ _”

4 Direktiivin 124 artiklan, jonka otsikko on ”Saattaminen osaksi kansallista lainsäädäntöä”, 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltioiden on annettava ja julkaistava tämän direktiivin noudattamisen edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset viimeistään 21 päivänä joulukuuta 2020. Niiden on viipymättä toimitettava nämä säännökset kirjallisina komissiolle.

Jäsenvaltioiden on sovellettava näitä säännöksiä 21 päivästä joulukuuta 2020.

Näissä jäsenvaltioiden antamissa säädöksissä on viitattava tähän direktiiviin tai niihin on liitettävä tällainen viittaus, kun ne julkaistaan virallisesti. Niissä on myös mainittava, että voimassa olevissa la[e]issa, asetuksissa ja hallinnollisissa määräyksissä olevat viittaukset tällä direktiivillä kumottuihin direktiiveihin on katsottava viittauksiksi tähän direktiiviin. Jäsenvaltioiden on säädettävä siitä, miten viittaukset ja maininta tehdään.”

Oikeudenkäyntiä edeltänyt menettely ja asian käsittely unionin tuomioistuimessa

5 Koska Puolan tasavalta ei ollut toimittanut komissiolle mitään tietoja niiden säännösten antamisesta, jotka ovat tarpeen direktiivin 2018/1972 saattamiseksi osaksi Puolan oikeutta kyseisen direktiivin 124 artiklan mukaisesti, komissio lähetti kyseiselle jäsenvaltiolle 3.2.2021 virallisen huomautuksen.

6 Puolan viranomaiset vastasivat viralliseen huomautukseen 6.4.2021 ja totesivat erityisesti, että direktiivi 2018/1972 oli tarkoitus saattaa osaksi kansallista lainsäädäntöä kahdella lailla, jotka oli tarkoitus julkaista ja ilmoittaa komissiolle viimeistään elokuun 2021 alussa.

7 Koska komissio ei saanut muita tietoja direktiivin 2018/1972 saattamisesta osaksi kansallista lainsäädäntöä, se lähetti 23.9.2021 Puolan tasavallalle perustellun lausunnon, jossa se pyysi tätä noudattamaan kyseistä direktiiviä 23.11.2021 mennessä.

8 Puolan viranomaiset vastasivat perusteltuun lausuntoon 17.11.2021 toimittamalla komissiolle tarkempia tietoja siitä, missä vaiheessa direktiivin täytäntöönpanoon liittyvä lainsäädäntötyö oli. Puolan viranomaiset ilmoittivat erityisesti, että lait, joilla direktiivi pannaan täytäntöön, oli tarkoitus julkaista maaliskuussa 2022.

9 Koska komissio katsoi, ettei Puolan tasavalta ollut antanut direktiivin 2018/1972 noudattamisen edellyttämiä säännöksiä, se päätti 6.4.2022 nostaa nyt käsiteltävänä olevan kanteen unionin tuomioistuimessa.

10 Puolan viranomaiset ilmoittivat komissiolle 27.4.2022, että ministerineuvosto oli toimittanut lakiehdotuksen, jolla direktiivi 2018/1972 oli tarkoitus saattaa osaksi kansallista lainsäädäntöä, hallituksen lainsäädäntökeskuksen oikeudelliselle toimikunnalle.

11 Komissio nosti 8.7.2022 nyt käsiteltävänä olevan kanteen.

12 Puolan tasavalta vaatii, että unionin tuomioistuin hylkää kanteen kokonaisuudessaan, toissijaisesti, että unionin tuomioistuin ei velvoita sitä maksamaan kiinteämääräistä hyvitystä ja uhkasakkoa komission vaatimusten mukaisesti, ja vielä toissijaisemmin, että unionin tuomioistuin alentaa huomattavasti kiinteämääräisen hyvityksen ja uhkasakon määriä, ja että unionin tuomioistuin velvoittaa komission korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

13 Kirjallinen menettely nyt käsiteltävässä asiassa päätettiin 19.12.2022.

Kanteen tarkastelu

Jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättäminen SEUT 258 artiklan mukaan

Asianosaisten lausumat

14 Kannekirjelmässään komissio muistuttaa, että SEUT 288 artiklan kolmannen kohdan mukaan jäsenvaltioiden on annettava tarvittavat säännökset sen varmistamiseksi, että direktiivit saatetaan osaksi kansallista oikeusjärjestystä näissä direktiiveissä säädetyissä määräajoissa, ja ilmoitettava näistä säännöksistä välittömästi komissiolle.

15 Komissio täsmentää, että kun arvioidaan sitä, onko jäsenvaltio jättänyt noudattamatta jäsenyysvelvoitteitaan, on otettava huomioon jäsenvaltion tilanne sellaisena kuin se oli perustellussa lausunnossa asetetun määräajan päättyessä.

16 Nyt käsiteltävässä asiassa Puolan tasavalta ei ollut vielä antanut kyseisen määräajan päättyessä eikä edes nyt käsiteltävän kanteen nostamispäivänä säännöksiä, jotka ovat tarpeen direktiivin 2018/1972 saattamiseksi osaksi sen kansallista oikeutta, eikä se ainakaan ollut ilmoittanut niistä komissiolle.

17 Komission mukaan Puolan tasavalta ei tosiasiallisesti kiistä sen syyksi väitettyä jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämistä vaan ainoastaan vetoaa käytännöllisiin ja valtion sisäisiin seikkoihin sen oikeuttamiseksi. Tällaisilla seikoilla ei kuitenkaan voida oikeuttaa sitä, että direktiiviä ei ole saatettu osaksi kansallista oikeusjärjestystä direktiivissä vahvistetussa määräajassa.

18 Vastinekirjelmässään Puolan tasavalta kiistää, että se olisi jättänyt noudattamatta jäsenyysvelvoitteitaan. Kyseinen jäsenvaltio väittää, että se on ottanut huomioon direktiivin 2018/1972 horisontaalisen luonteen ja jäsenvaltioille jätetyn vapauden valita toimenpiteet, joilla direktiivi pannaan täytäntöön, ja päättänyt soveltaa vastaavaa ratkaisua kuin unionin lainsäätäjä eli säätää uuden säädöksen, jolla säännellään yleisesti televiestintämarkkinoita, eli sähköisestä viestinnästä annetun lain (ustawa Prawo Komunikacji Elektronicznej), ja samalla myös sähköisestä viestinnästä annetun lain täytäntöönpanosäännöksistä annetun lain (ustawa – Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo komunikacji elektronicznej).

19 Puolan tasavalta esittää aluksi, että kyseisten lakiehdotusten hyväksyminen edellytti niiden huomattavan laajuuden takia sitä, että ensin suoritettiin useita aineellisia ja lainsäädäntöä koskevia analyyseja ja kuultiin laajasti sekä julkishallintoa että kuluttajia ja elinkeinonharjoittajia.

20 Puolan tasavalta esittää tämän jälkeen, että direktiivin 2018/1972 säännösten monitahoisuus ja epätäsmällisyys ovat aiheuttaneet epävarmuutta niiden tulkinnasta, mikä on johtanut erimielisyyksiin lainsäädäntötyöhön osallistuneiden toimijoiden välillä. Epävarmuutta oli erityisesti kyseisen direktiivin henkilöllisen soveltamisalan määritelmästä ja sen sähköisen viestinnän palvelutyypin määritelmästä, johon tiettyjen RCS-palvelujen (Rich Communication Services) on tarkoitus kuulua. Puolan tasavalta katsoo, että viimeksi mainitun seikan osalta komissio ei antanut hyödyllistä vastausta kysymykseen, jonka kyseinen jäsenvaltio oli sille esittänyt.

21 Puolan tasavalta väittää vielä, että lainsäädäntötyötä viivästytti covid-19-pandemia, jonka vuoksi oli vaikeampi järjestää koordinointikokouksia ja kuulemistilaisuuksia ja josta aiheutui paljon työhön osallistuneiden henkilöiden poissaoloja. Lisäksi pandemia edellytti lukuisien tärkeiden asioiden rinnakkaista käsittelyä, kuten esimerkiksi kansanterveyttä, valtion turvallisuutta sekä yleistä turvallisuutta ja yleistä järjestystä koskevien kysymysten käsittelyä.

22 Komissio vastaa vastauskirjelmässään, ettei millään Puolan tasavallan viittaamista seikoista voida oikeuttaa sitä, että kyseinen jäsenvaltio ei kyseisen vastauskirjelmän toimittamispäivänä ole täyttänyt direktiivin 2018/1972 täytäntöönpanoa koskevia velvoitteitaan.

Unionin tuomioistuimen arviointi asiasta

23 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan arvioitaessa sitä, onko jäsenvaltio jättänyt noudattamatta jäsenyysvelvoitteitaan, on otettava huomioon jäsenvaltion tilanne sellaisena kuin se oli perustellussa lausunnossa asetetun määräajan päättyessä, eikä unionin tuomioistuin voi ottaa huomioon tämän jälkeen tapahtuneita muutoksia (tuomio 25.2.2021, komissio v. Espanja (Henkilötietodirektiivi – Rikosasiat), C-658/19, EU:C:2021:138, 15 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

24 Unionin tuomioistuin on lisäksi toistuvasti todennut, että jäsenvaltioiden on joka tapauksessa toteutettava erillinen täytäntöönpanotoimi, jos kyseisessä direktiivissä säädetään nimenomaisesti, että jäsenvaltioiden on varmistettava, että kyseisen direktiivin täytäntöönpanosäännöksissä viitataan tähän direktiiviin tai että niihin liitetään tällainen viittaus, kun ne julkaistaan virallisesti (tuomio 25.2.2021, komissio v. Espanja (Henkilötietodirektiivi – rikosasiat), C-658/19, EU:C:2021:138, 16 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

25 Käsiteltävässä asiassa perusteltuun lausuntoon vastaamiselle asetettu määräaika päättyi 23.11.2021. Näin ollen sitä, onko jäsenyysvelvoitteita jätetty väitetyllä tavalla noudattamatta vai ei, on arvioitava kyseisenä ajankohtana voimassa olleen kansallisen lainsäädännön perusteella (ks. vastaavasti tuomio 25.2.2021, komissio v. Espanja (Henkilötietodirektiivi – Rikosasiat), C-658/19, EU:C:2021:138, 17 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

26 Tältä osin on kiistatonta, että kyseisenä ajankohtana Puolan tasavalta ei ollut toteuttanut direktiivin 2018/1972 täytäntöönpanon varmistamisen edellyttämiä toimenpiteitä eikä siis ilmoittanut näistä toimenpiteistä komissiolle.

27 Jäsenyysvelvoitteidensa noudattamatta jättämisen oikeutuksena Puolan tasavalta esittää useita perusteluita, joista ensimmäisessä se vetoaa siihen, että se on päättänyt säätää uusia säädöksiä, joilla säännellään yleisesti televiestintämarkkinoita ja joiden antamismenettely on ollut erityisen monitahoinen, toisessa siihen, että direktiivin 2018/1972 säännökset ovat epätäsmällisiä, ja kolmannessa covid-19-pandemian seurauksiin.

28 Tällaisilla perusteluilla ei kuitenkaan voida oikeuttaa komission väittämää jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämistä.

29 Ensinnäkään sillä, että kansallinen lainsäädäntömenettely, jossa direktiivi 2018/1972 oli tarkoitus saattaa osaksi kansallista oikeusjärjestystä, oli väitetysti monitahoinen, ei voi olla merkitystä, koska vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan unionin direktiiveistä johtuvien velvoitteiden ja määräaikojen noudattamatta jättämistä ja näin ollen niiden liian myöhään tapahtunutta tai puutteellista täytäntöönpanoa ei voida perustella jäsenvaltion sisäisen oikeusjärjestyksen mukaisilla käytännöillä tai tilanteilla (tuomio 13.1.2021, komissio v. Slovenia (MiFID II), C-628/18, EU:C:2021:1, 79 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

30 Toiseksi on todettava, että direktiivin 2018/1972 säännösten väitetty epätäsmällisyys ja monitahoisuus ei voi merkitä, että jäsenyysvelvoitteita ei olisi jätetty noudattamatta väitetyllä tavalla. Kuten komissio perustellusti toteaa, kun unionin lainsäätäjä on asettanut määräajan kyseisen direktiivin saattamiselle osaksi kansallista oikeusjärjestystä, se on nimittäin ollut tietoinen siitä, kuinka monitahoisesta ja täsmällisestä direktiivistä on kyse, ja muutenkin yksinomaan unionin lainsäätäjä olisi voinut pidentää kyseistä määräaikaa eikä jäsenvaltioilla ole ollut mahdollisuutta poiketa siitä tai komissiolla mahdollisuutta sietää tällaisia poikkeuksia. Puolan tasavalta ei kuitenkaan väitä tehneensä tarvittavia aloitteita saadakseen määräaikaan pidennystä.

31 Kolmanneksi vuoden 2020 alussa ilmenneen covid-19-pandemian vaikutuksista on riittävää todeta, että unionin lainsäätäjän asiana olisi ollut pidentää direktiivin 2018/1972 täytäntöönpanon määräaikaa, jos se olisi katsonut, että kyseisen pandemian, joka vaikutti koko unionin alueeseen, vaikutukset olivat sellaiset, että ne estivät jäsenvaltioita noudattamasta kyseisen direktiivin mukaisia velvoitteitaan.

32 Näin ollen on todettava, että Puolan tasavalta ei ole noudattanut direktiivin 2018/1972 124 artiklan 1 kohdan mukaisia velvoitteitaan, koska se ei ole antanut perustellussa lausunnossa asetetun määräajan päättyessä kyseisen direktiivin noudattamisen edellyttämiä lakeja, asetuksia ja hallinnollisia määräyksiä eikä siis ilmoittanut näistä säännöksistä komissiolle.

SEUT 260 artiklan 3 kohtaan perustuvat vaatimukset

Asianosaisten lausumat

33 Kannekirjelmässään komissio esittää yhtäältä, että direktiivi 2018/1972 on annettu tavallisessa lainsäätämisjärjestyksessä ja se siis kuuluu SEUT 260 artiklan 3 kohdan soveltamisalaan, ja toisaalta, että se, että Puolan tasavalta ei ole noudattanut kyseisen direktiivin 124 artiklan mukaisia velvoitteitaan, koska kyseinen jäsenvaltio ei ole ilmoittanut sille direktiivin täytäntöönpanosäännöksiä, merkitsee selvästi SEUT 260 artiklan 3 kohdassa tarkoitettua kyseisen direktiivin täytäntöönpanotoimenpiteistä ilmoittamatta jättämistä.

34 Komissio muistuttaa täsmentäneensä tiedonantonsa 2011/C 12/01, jonka otsikko on ”Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 260 artiklan 3 kohdan soveltaminen” (EUVL 2011, C 12, s. 1) (jäljempänä vuoden 2011 tiedonanto), 23 kohdassa, että seuraamukset, joita se aikoo ehdottaa SEUT 260 artiklan 3 kohdan nojalla, lasketaan saman menetelmän mukaisesti kuin se, jota sovelletaan unionin tuomioistuimen käsiteltäväksi kyseisen 260 artiklan 2 kohdan nojalla vireille pannuissa asioissa, sellaisena kuin menetelmä esitetään komission tiedonannon SEC(2005) 1658, jonka otsikko on ”[SEUT 260] artiklan soveltaminen” (EUVL 2007, C 126, s. 15), 14–18 kohdassa (jäljempänä vuoden 2005 tiedonanto).

35 Näin ollen seuraamuksen määrittämisen on perustuttava ensinnäkin rikkomisen vakavuuteen, toiseksi rikkomisen kestoon ja kolmanneksi tarpeeseen varmistaa seuraamuksen varoittava vaikutus, jotta voidaan välttää rikkomisen toistuminen.

36 Ensinnäkin rikkomisen vakavuuden osalta komissio vahvistaa rikkomisen vakavuuteen perustuvan kertoimen vuoden 2005 tiedonannon 16 kohdan ja vuoden 2011 tiedonannon mukaisesti ottamalla huomioon kaksi tekijää eli yhtäältä rikkomisen kohteena olevien unionin sääntöjen merkityksen ja toisaalta rikkomisen vaikutukset kyseessä oleviin yleisiin ja yksityisiin etuihin.

37 Komissio toteaa yhtäältä, että direktiivi 2018/1972 on tärkein lainsäädäntötoimi sähköisen viestinnän alalla. Ensinnäkin eurooppalaisella sähköisen viestinnän säännöstöllä (jäljempänä säännöstö) uudistetaan sähköistä viestintää koskevaa unionin sääntelykehystä vahvistamalla kuluttajien valinnanvaraa ja oikeuksia, varmistamalla viestintäpalvelujen korkeatasoisemmat standardit, edistämällä investointeja erittäin suuren kapasiteetin verkkoihin ja edistämällä langatonta pääsyä erittäin suuren kapasiteetin yhteyksiin kaikkialla unionissa. Tämän jälkeen säännöstössä vahvistetaan säännöt sähköisen viestinnän alan järjestämiseksi, mukaan lukien sen institutionaalinen ja hallintorakenne. Sen säännöksillä lujitetaan kansallisten sääntelyviranomaisten asemaa vahvistamalla näiden viranomaisten vähimmäistoimivaltuudet ja lisäämällä niiden riippumattomuutta vahvistamalla nimityksiä koskevat kriteerit ja raportointivelvollisuudet. Lisäksi säännöstöllä taataan radiotaajuuksien käytön tehokas hallinnointi. Kyseisillä säännöksillä lisätään jäsenvaltioiden käytäntöjen johdonmukaisuutta radiotaajuuksien käyttöön liittyvien valtuutusten keskeisissä näkökohdissa. Mainituilla säännöksillä edistetään infrastruktuurikilpailua ja erittäin suuren kapasiteetin verkkojen käyttöönottoa kaikkialla unionissa. Säännöstössä säännellään vielä sähköisten viestintäpalvelujen tarjoamisen eri näkökohtia, mukaan lukien yleispalveluvelvoitteet, numerovarat ja loppukäyttäjien oikeudet. Näiden sääntöjen tiukentamisella pyritään parantamaan turvallisuutta ja kuluttajansuojaa erityisesti siltä osin kuin on kyse näiden palvelujen saatavuudesta kohtuullisin kustannuksin.

38 Toisaalta se, ettei direktiiviä 2018/1972 ole saatettu osaksi Puolan oikeutta, vahingoittaa ensinnäkin koko unionin sääntelykäytäntöjä, jotka koskevat sähköisen viestinnän järjestelmän hallinnointia, radiotaajuuksiin liittyviä valtuutuksia ja markkinoille pääsyä koskevia sääntöjä. Näin ollen yritykset eivät voi hyödyntää johdonmukaisempia ja ennakoitavampia menettelyjä olemassa olevien radiotaajuuksien käyttöoikeuksien myöntämisessä tai uusimisessa eivätkä sääntelyn ennakoitavuutta, joka perustuu radiotaajuuksien käyttöä koskevien toimilupien 20 vuoden vähimmäiskestoon. Tällaiset puutteet vaikuttavat suoraan erittäin suuren kapasiteetin verkkojen saatavuuteen ja käyttöönottoon unionissa. Toiseksi kuluttajat eivät voi hyötyä useista heille kyseisellä direktiivillä myönnetyistä konkreettisista eduista, kuten kohtuuhintaisten viestintäpalvelujen saatavuutta koskevista ratkaisuista, vaatimuksesta antaa heille selkeät tiedot sopimuksista, velvollisuudesta soveltaa läpinäkyvää hinnoittelua, verkon tarjoajan vaihtamisen yksinkertaistamisesta kohtuullisempien vähittäishintojen edistämiseksi ja operaattoreiden velvollisuudesta tarjota vammaisille loppukäyttäjille vastaava pääsy viestintäpalveluihin.

39 Koska komissio ei ole todennut raskauttavia eikä lieventäviä tekijöitä, se ehdottaa käsiteltävässä asiassa rikkomisen vakavuuteen perustuvaa kerrointa 10.

40 Toiseksi komissio katsoo, että jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämisen kesto vastaa ajanjaksoa, joka alkaa direktiivin 2018/1972 täytäntöönpanolle varatun määräajan päättymistä seuraavasta päivästä eli 22.12.2020 ja päättyy päivään, jona tehtiin päätös nostaa nyt käsiteltävä kanne unionin tuomioistuimessa, eli 6.4.2022. Tästä seuraa, että merkityksellinen ajanjakso on 15 kuukautta. Kun sovelletaan vuoden 2005 tiedonannon 17 kohdassa, luettuna yhdessä vuoden 2011 tiedonannon kanssa, mainittua kerrointa 0,10 kunkin kuukauden osalta, kestoon perustuva kerroin on siis 1,5.

41 Kolmanneksi komissio on soveltanut Puolan tasavallan maksukyvyn osalta kerrointa n, joka vahvistetaan sen tiedonannossa 2019/C 70/01, jonka otsikko on ”Komission Euroopan unionin tuomioistuimen rikkomusmenettelyissä ehdottamien kiinteämääräisten hyvitysten ja päiväkohtaisten uhkasakkojen laskentatavan muuttaminen” (EUVL 2019, C 70, s. 1). Tässä kertoimessa otetaan huomioon kaksi tekijää eli asianomaisen jäsenvaltion bruttokansantuote (BKT) ja institutionaalinen painoarvo, jota edustaa kyseiselle jäsenvaltiolle Euroopan parlamentissa varattujen paikkojen määrä.

42 Vaikka unionin tuomioistuin on 20.1.2022 antamassaan tuomiossa komissio v. Kreikka (Valtiontuen takaisinperintä – Ferronikkeli) (C-51/20, EU:C:2022:36) jo kyseenalaistanut sekä tämän jälkimmäisen tekijän että kyseisessä tiedonannossa vahvistetun mukautuskertoimen 4,5 merkityksen, komissio on kuitenkin päättänyt soveltaa kyseisessä tiedonannossa vahvistettuja kriteerejä nyt käsiteltävässä asiassa odotettaessa uutta tiedonantoa, jossa otetaan huomioon tämä unionin tuomioistuimen viimeaikainen oikeuskäytäntö.

43 Komission tiedonannon 2022/C 74/02, jonka otsikko on ”Komission Euroopan unionin tuomioistuimelle rikkomusmenettelyn yhteydessä ehdottamien kiinteämääräisten hyvitysten ja uhkasakkojen laskennassa käytettävien tietojen päivittäminen” (EUVL 2022, C 74, s. 2) (jäljempänä vuoden 2022 tiedonanto), mukaan Puolan tasavaltaan sovellettava kerroin n on 1,45.

44 Tiedonantonsa 2017/C 18/02, jonka otsikko on ”[Unionin] lainsäädäntö: parempiin tuloksiin soveltamista parantamalla” (EUVL 2017, C 18, s. 10), mukaisesti komissio vaatii unionin tuomioistuinta velvoittamaan Puolan tasavallan maksamaan yhtäältä uhkasakkoa ajanjaksolta, joka alkaa nyt käsiteltävässä asiassa annettavan tuomion julistamisesta ja päättyy päivään, jona tuomiota noudatetaan täysimääräisesti, ja toisaalta kiinteämääräisen hyvityksen ajanjaksolta, joka

alkaa direktiivin 2018/1972 täytäntöönpanolle varatun määräajan päättymistä seuraavasta päivästä ja päättyy päivään, jona kyseinen jäsenvaltio on täyttänyt kaikki kyseisen direktiivin mukaiset velvoitteensa tai jona mainittu tuomio julistetaan.

45 Uhkasakon osalta komissio muistuttaa, että vuoden 2005 tiedonannon 18 kohdan mukaan uhkasakon määrä on asetettava niin, että seuraamuksesta tulee oikeasuhteinen ja varoittava. Tätä varten uhkasakon päiväkohtainen määrä on laskettava kertomalla yhdenmukainen kiinteämääräinen perusmaksu rikkomisen vakavuuteen perustuvalla kertoimella, rikkomisen kestoon perustuvalla kertoimella ja asianomaiseen jäsenvaltioon sovellettavalla kertoimella n. Vuoden 2022 tiedonannon mukaan yhdenmukainen kiinteämääräinen perusmaksu, jota käytetään uhkasakon määrän laskemisessa, on 2 726 euroa päivää kohti. Tämän tuomion 39 ja 40 kohdasta ilmenee, että komissio on ehdottanut rikkomisen vakavuuteen perustuvaa kerrointa 10 ja rikkomisen kestoon perustuvaa kerrointa 1,5. Puolan tasavaltaan sovellettava kerroin n on 1,45. Komissio siis ehdottaa, että Puolan tasavalta velvoitetaan maksamaan 59 290,50 euroa uhkasakkoa päivää kohti käsiteltävässä asiassa annettavan tuomion julistamispäivästä alkaen.

46 Kiinteämääräisen hyvityksen määrän vahvistamisen osalta vuoden 2005 tiedonannon 20 kohdasta ilmenee, että sillä on oltava vähintään kiinteä perusmäärä, joka perustuu periaatteeseen, jonka mukaan unionin oikeuden täytäntöönpanon laiminlyöminen loukkaa itsessään laillisuusperiaatetta oikeusyhteisössä mahdollisista raskauttavista asianhaaroista riippumatta, joten rikkomisesta on voitava määrätä todellisia seuraamuksia. Vuoden 2022 tiedonannon mukaan Puolan tasavaltaan sovellettava kiinteämääräisen hyvityksen vähimmäismäärä on 3 270 000 euroa.

47 Vuosien 2005 ja 2011 tiedonannoilla vahvistetun menetelmän mukaan on niin, että jos kiinteämääräisen hyvityksen laskennan tulos ylittää kiinteämääräisen hyvityksen vähimmäismäärän, komissio ehdottaa, että unionin tuomioistuin määrittää kiinteämääräisen hyvityksen kertomalla keskenään päiväkohtaisen määrän ja niiden päivien määrän, joiden ajan rikkominen on jatkunut ajanjaksolla, joka alkaa asianomaisen direktiivin täytäntöönpanolle varatun määräajan päättymistä seuraavasta päivästä ja päättyy päivään, jona rikkominen on päättynyt, tai jos se ei ole päättynyt, päivään, jona julistetaan SEUT 260 artiklan 3 kohdan nojalla annettu tuomio. Näin ollen kiinteämääräisen hyvityksen päiväkohtainen määrä on laskettava kertomalla kiinteämääräisen hyvityksen päivittäisen määrän laskemiseen sovellettava yhdenmukainen kiinteämääräinen perusmaksu rikkomisen vakavuuteen perustuvalla kertoimella ja kertoimella n. Yhdenmukainen kiinteämääräinen perusmaksu on vuoden 2022 tiedonannon mukaan 909 euroa. Nyt käsiteltävässä asiassa rikkomisen vakavuuteen perustuva kerroin on 10 ja kerroin n on 1,45, joten kiinteämääräisen hyvityksen päiväkohtainen määrä on 13 180,5 euroa. Kiinteämääräisen hyvityksen määrä vastaa kyseistä päiväkohtaista määrää kerrottuna niiden päivien määrällä, jotka ovat kuluneet direktiivin 2018/1972 täytäntöönpanolle varatun määräajan päättymistä seuraavasta päivästä eli 22.12.2020 siihen päivään mennessä, jona Puolan tasavalta on täyttänyt kyseisen direktiivin mukaiset velvoitteensa tai jona nyt käsiteltävässä asiassa julistetaan tuomio, eikä kyseinen määrä voi alittaa kiinteämääräisen hyvityksen vähimmäismäärää, joka vahvistetaan kyseisen jäsenvaltion osalta vuoden 2022 tiedonannossa ja joka on 3 270 000 euroa.

48 Puolan tasavalta väittää vastinekirjelmässään, että komission ehdottamat kiinteämääräinen hyvitys ja uhkasakko ovat ylisuuria ja suhteettomia väitetyn jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämisen vakavuuteen nähden.

49 Yhtäältä rikkomisen vakavuuteen perustuvan kertoimen vahvistamisen osalta Puolan tasavalta arvostelee komissiota siitä, ettei komissio ole suorittanut vuoden 2005 tiedonannossa ja unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä edellytettyä yksityiskohtaista analyysia. Puolan tasavalta väittää, että komissio on käyttänyt vain yleisiä muotoiluja, joiden perusteella ei voida määrittää rikottujen unionin oikeuden säännösten merkitystä eikä sitä, miten direktiivin 2018/1972 täytäntöönpanon laiminlyönti vaikuttaa yleisiin ja yksityisiin etuihin.

50 Puolan tasavallan mukaan komissio on arvioinut virheellisesti niiden unionin oikeussääntöjen todellista merkitystä, joita väitetty jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättäminen koskee. On nimittäin niin, että direktiivissä 2018/1972 pitkälti toistetaan aiemmin voimassa olleiden direktiivien säännökset, jotka on saatettu täysimääräisesti osaksi Puolan oikeusjärjestystä, eikä siinä tehdä järjestelmätason muutoksia. Osalla muutoksista on nimittäin vain parannettu käytettyä kieltä tai tehty vain pieniä muutoksia.

51 Komission keskeisinä pitämien muutosten osalta Puolan tasavalta vetoaa siihen, että Puolan oikeudessa on jo säännöksiä, joiden sisältö on lähinnä sama kuin direktiivin 2018/1972 säännösten sisältö ja joilla taataan direktiivin tavoitteiden saavuttaminen. Kyseiset säännökset tulivat voimaan 21.12.2020 eli päivänä, jona direktiivin täytäntöönpanolle varattu määräaika päättyi.

52 Vaikka kyseisiä säännöksiä ei otettaisi huomioon arvioitaessa sitä, onko jäsenyysvelvoitteita jätetty noudattamatta väitetyllä tavalla, koska niistä ei ole ilmoitettu komissiolle, Puolan tasavalta katsoo, että ne on otettava huomioon, kun lasketaan rikkomisen vakavuuteen perustuva kerroin ja erityisesti kun arvioidaan, miten se, että direktiiviä 2018/1972 ei saatettu osaksi kansallista oikeusjärjestystä oikea-aikaisesti, on vaikuttanut yleisiin ja yksityisiin etuihin.

53 Toisaalta varoittavan vaikutuksen huomioon ottamisesta ja erityisesti kerroin n:n soveltamisesta Puolan tasavalta katsoo, että tässä asiassa, kuten 20.1.2022 annetun tuomion komissio v. Kreikka (Valtiontuen takaisinperintä – Ferronikkeli) (C-51/20, EU:C:2022:36) taustalla olleessa asiassa, ei voida ottaa huomioon vastaajana olevan jäsenvaltion institutionaalista painoarvoa unionissa ja että on riittävää perustaa laskelmat jäsenvaltion bruttokansantuotteeseen. Näin ollen kerroin n on alennettava 1,03:een.

54 Puolan tasavalta vaatii siis rikkomisen vakavuuteen perustuvan kertoimen ja kerroin n:n alentamista ja siis komission vaatimien seuraamusten määrän alentamista.

55 Komissio katsoo vastauskirjelmässään aluksi, että Puolan tasavallan väitteet ovat epäjohdonmukaisia, koska mainittu jäsenvaltio väittää yhtäältä, että direktiivin 2018/1972 yksityiskohtainen teksti on edellyttänyt lukuisia aineellisia analyyseja ja kuulemisia, mukaan lukien kuluttajien ja elinkeinonharjoittajien kuulemisia, mikä on viivästyttänyt direktiivin täytäntöönpanoa, ja toisaalta, että kyseisessä direktiivissä pitkälti toistetaan aikaisempien direktiivien säännökset – niin pitkälti, ettei nyt käsiteltävällä jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämisellä voi olla tosiasiallista ja merkittävää vaikutusta markkinoihin tai loppukäyttäjien tilanteeseen.

56 Komissio toteaa tämän jälkeen, että sille ei ole vastauskirjelmän jättämispäivään mennessä ilmoitettu Puolan tasavallan mainitsemia kansallisia säännöksiä, jotka mainitun jäsenvaltion mukaan ovat direktiivin 2018/1972 vaatimusten mukaisia, kyseisen direktiivin täytäntöönpanotoimenpiteinä. Komissio ei siis voi ottaa kyseisiä säännöksiä huomioon rikkomisen vakavuuteen perustuvan kertoimen määrittämiseksi.

57 Ensinnäkään komissiolla ei ole ollut mahdollisuutta tutkia, varmistetaanko kyseisillä kansallisilla säännöksillä tosiasiallisesti direktiivin 2018/1972 säännösten täysimääräinen täytäntöönpano.

58 Toiseksi kyseisessä direktiivissä säädetään muutenkin, että jäsenvaltioilla on velvollisuus toimittaa komissiolle asianmukaisessa muodossa tällaisten kansallisten säännösten teksti, jotta komissio voi määrittää, milloin ja missä laajuudessa sille on ilmoitettu kyseisistä säännöksistä. Viime kädessä Puolan tasavalta väittää, että muodollinen ilmoitus komissiolle voidaan korvata sillä, että unionin tuomioistuimessa mainitaan toimenpiteitä, joilla asianomainen direktiivi on tarkoitus panna täytäntöön, mitä on pidettävä de facto ilmoituksena, joka on suoraan ristiriidassa direktiivissä säädetyn ilmoitusvelvollisuuden sanamuodon kanssa ja tekee kyseisen velvollisuuden sisällön tyhjäksi, mikä heikentää unionin oikeuden tehokasta vaikutusta. Tämä pätee myös silloin, kun direktiivi voidaan saattaa osaksi kansallista oikeusjärjestystä kansallisilla säännöksillä, jotka ovat jo voimassa. Tässäkään tilanteessa jäsenvaltiot eivät nimittäin voi jättää noudattamatta velvollisuuttaan ilmoittaa kyseisten säännösten olemassaolosta komissiolle.

59 Komissio toteaa kolmanneksi, että jäsenvaltioilla on velvollisuus toimittaa komissiolle ilmoitus, joka on selkeä ja täsmällinen ja jossa todetaan yksiselitteisesti, millä laeilla, asetuksilla ja hallinnollisilla määräyksillä jäsenvaltio katsoo täyttäneensä eri velvoitteet, joita asianomaisesta direktiivistä sille aiheutuu. Ilman tällaisia tietoja komissio ei voi tarkistaa, onko kyseinen jäsenvaltio todella saattanut direktiivin täysimääräisesti osaksi kansallista lainsäädäntöään.

60 Komissio toteaa neljänneksi, että Puolan tasavallan väitteet ovat yleisluonteisia eikä niistä voida päätellä, että oikeussäännöillä, joihin Puolan tasavalta viittaa, olisi tosiasiallisesti saatettu direktiivin 2018/1972 säännökset täysimääräisesti osaksi Puolan oikeusjärjestystä.

61 Lopuksi komissio pitäytyy kannassaan kertoimen n osalta.

62 Puolan tasavalta toteaa vastauskirjelmässään ensinnäkin rikkomisen vakavuuteen perustuvan kertoimen osalta, ettei se kiistä sitä, että velvollisuus toteuttaa kansalliset toimenpiteet direktiivin täysimääräisen täytäntöönpanon varmistamiseksi ja velvollisuus ilmoittaa näistä toimenpiteistä komissiolle ovat jäsenvaltioiden keskeisiä velvoitteita ja että näiden velvoitteiden noudattamatta jättämistä on pidettävä selvästi vakavana. Puolan tasavalta ei myöskään katso, että muodollinen ilmoitus komissiolle voidaan korvata de facto ilmoituksella.

63 Tämä ei kuitenkaan yhtäältä tarkoita, että kun komissio seuraamusten määrän määrittämisen yhteydessä arvioi, miten se, että direktiiviä 2018/1972 ei saatettu osaksi kansallista oikeusjärjestystä oikea-aikaisesti, on vaikuttanut sisämarkkinoihin ja kuluttajiin, komissio voisi jättää sovellettavan kansallisen lainsäädännön täysin huomiotta vain sillä perusteella, ettei siitä ole ilmoitettu komissiolle. Päinvastaisen kannan hyväksyminen merkitsisi, että rikkomisen vakavuuteen perustuvan kertoimen vahvistamisen yhteydessä arvioidaan jäsenvaltioiden menettelytapojen mahdollisia eikä todellisia vaikutuksia. Vuoden 2005 tiedonannon 16 kohdassa rikkomisen vakavuuteen perustuvan kertoimen suuruuteen vaikuttavina tekijöinä mainitaan erikseen niiden unionin oikeuden säännösten tai määräysten merkitys, joita rikkominen koskee, ja rikkomisen vaikutus yleiseen ja yksityiseen etuun. Puolan tasavalta katsoo, että ensimmäisen tekijän yhteydessä arvioidaan teoriassa asianomaisen unionin toimen merkitystä, mukaan lukien sitä, mitä vaikutuksia kyseisen toimen täytäntöönpanon laiminlyömisellä voi olla jäsenvaltioissa. Sitä vastoin väitetyn rikkomisen vaikutuksia yleisiin tai yksityisiin etuihin on arvioitava asian erityisessä asiayhteydessä, ja huomioon on otettava paitsi direktiivin 2018/1972 säännökset myös

tosiseikat, joihin myös voimassa olevat kansalliset säännökset kuuluvat, vaikka niistä ei ole ilmoitettu komissiolle. Jäsenvaltio viittaa tältä osin 25.6.2013 annetun tuomion komissio v. Tšekki (C-241/11, EU:C:2013:423) 53 kohtaan.

64 Puolan tasavalta ilmoittaa lisäksi, että se ilmoitti 25.11.2022 komissiolle useista toimista ja että kaksi lakiehdotusta, joilla direktiivi saatetaan osaksi kansallista lainsäädäntöä, toimitettiin Sejmin (Puolan parlamentin alahuone) käsiteltäväksi 9.12.2022, mitä on vuoden 2005 tiedonannon 16 kohdan 3 alakohdan mukaisesti pidettävä lieventävänä seikkana, koska se osoittaa, että lainsäädäntötyössä edistyttiin.

65 Toisaalta kyseinen jäsenvaltio väittää, etteivät sen väitteet ole epäjohdonmukaisia. Se, että direktiivissä 2018/1972 pitkälti toistetaan kumottujen direktiivien säännöksiä, ei nimittäin merkitse, että direktiivissä säädetyt uudet säännökset eivät olisi moniselitteisiä. Vastinekirjelmässä esiin tuodut ongelmakohdat koskivat nimenomaan kyseisiä uusia säännöksiä.

66 Toiseksi Puolan tasavalta muistuttaa kertoimen n osalta, että tuomio komissio v. Kreikka (Valtiontuen takaisinperintä – Ferronikkeli) (C-51/20, EU:C:2022:36) annettiin 20.1.2022 ja että komissio ei voi vedota analyysiensa keskeneräisyyteen perusteena olla noudattamatta kyseistä tuomiota. Mainitulla tuomiolla on huomattavaa merkitystä niissä vireillä olevissa oikeudenkäynneissä, joissa on kyse direktiivien täytäntöönpanon laiminlyömisestä tai unionin tuomioistuimen tuomioiden noudattamatta jättämisestä ja joissa yhtäältä komissio väittää, etteivät jäsenvaltiot ole noudattaneet jäsenyysvelvoitteitaan oikea-aikaisesti, tai joissa toisaalta komissio itse viivyttelee kyseisen tuomion noudattamista.

Unionin tuomioistuimen arviointi asiasta

67 Koska asiassa on tämän tuomion 32 kohdasta ilmenevin tavoin osoitettu, ettei Puolan tasavalta ollut ilmoittanut komissiolle perustellussa lausunnossa asetetun määräajan päättyessä SEUT 260 artiklan 3 kohdassa tarkoitetulla tavalla ainuttakaan toimenpidettä direktiivin 2018/1972 saattamiseksi osaksi kansallista lainsäädäntöä, näin todettu jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättäminen kuuluu kyseisen määräyksen soveltamisalaan.

68 Komissio vaatii uhkasakon ja kiinteämääräisen hyvityksen määräämistä.

69 Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä ilmenee, että se, kumpaa toimenpidettä sovelletaan, riippuu siitä, miten kullakin niistä voidaan saavuttaa tavoiteltu päämäärä kunkin yksittäistapauksen olosuhteissa. Uhkasakon määrääminen tuntuu erityisen soveliaalta jäsenvaltion kannustamiseksi lopettamaan mahdollisimman pian sellainen jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättäminen, jolla olisi taipumus jatkua ilman tällaista toimenpidettä, kun taas kiinteämääräisen hyvityksen määrääminen riippuu enemmän niiden seurausten arvioinnista, joita asianomaisen jäsenvaltion velvoitteiden noudattamatta jättäminen aiheuttaa yksityisille ja julkisille eduille, erityisesti silloin, kun jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättäminen on jatkunut pitkään (tuomio 25.2.2021, komissio v. Espanja (Henkilötietodirektiivi – Rikosasiat), C-658/19, EU:C:2021:138, 54 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

– *Vaatimus uhkasakon määräämisestä*

70 Uhkasakon määräämisen tarkoituksenmukaisuudesta nyt käsiteltävässä asiassa on muistutettava, että unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan tällaisen sakon määrääminen on lähtökohtaisesti perusteltua ainoastaan siltä osin kuin kyseisellä uhkasakolla rangaistava jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättäminen jatkuu siihen ajankohtaan saakka, jona unionin tuomioistuin arvioi tosiseikkoja, eli menettelyn päättämispäivään saakka (tuomio 25.2.2021, komissio v. Espanja (Henkilötietodirektiivi – Rikosasiat), C-658/19, EU:C:2021:138, 55 ja 57 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

71 Kun siis ratkaistaan, voidaanko tässä tapauksessa harkita uhkasakon asettamista, on tutkittava, onko tämän tuomion 32 kohdassa todettu jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättäminen jatkunut menettelyn päättämispäivään eli 19.12.2022 saakka.

72 Unionin tuomioistuimelle toimitetusta asiakirja-aineistosta ilmenee, että kyseisenä ajankohtana Puolan tasavalta ei ollut toteuttanut toimenpiteitä, jotka ovat tarpeen direktiivin 2018/1972 säännösten saattamiseksi osaksi Puolan oikeutta, eikä siis myöskään ilmoittanut niistä.

73 Näin ollen on todettava, että koska Puolan tasavalta ei ollut päivänä, jona unionin tuomioistuin arvioi tosiseikkoja, toteuttanut kyseisiä toimenpiteitä eikä siis myöskään ilmoittanut niistä komissiolle, Puolan tasavalta on jatkanut jäsenyysvelvoitteidensa laiminlyömistä.

74 Näin ollen unionin tuomioistuin katsoo, että Puolan tasavallan velvoittaminen maksamaan uhkasakkoa komission vaatimuksen mukaisesti on asianmukainen keino varmistua siitä, että kyseinen jäsenvaltio lopettaa mahdollisimman pian todetun jäsenyysvelvoitteidensa noudattamatta jättämisen ja ryhtyy noudattamaan direktiivin 2018/1972 mukaisia velvoitteitaan. Koska sitä vastoin on mahdollista, että käsiteltävässä asiassa annettavan tuomion julistamispäivänä kyseinen direktiivi on saatettu täysimääräisesti osaksi kansallista oikeusjärjestystä, uhkasakkoa on määrättävä maksettavaksi vain siltä osin kuin tämän tuomion 32 kohdassa todettu jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättäminen jatkuu kyseisenä päivänä.

75 On muistutettava, että kun unionin tuomioistuin käyttää tätä koskevaa harkintavaltaansa, sen on vahvistettava uhkasakko yhtäältä siten, että se on asianmukainen olosuhteisiin nähden ja oikeassa suhteessa sekä todettuun jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämiseen että asianomaisen jäsenvaltion maksukykyyn, ja toisaalta siten, että SEUT 260 artiklan 3 kohdan toisen alakohdan mukaisesti uhkasakolla ei ylitetä komission vaatimuksen mukaista määrää (tuomio 25.2.2021, komissio v. Espanja (Henkilötietodirektiivi – Rikosasiat), C-658/19, EU:C:2021:138, 62 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

76 Unionin tuomioistuimen arvioidessa vahvistettavan uhkasakon määrää kriteerit, jotka on otettava huomioon, jotta varmistetaan uhkasakon pakottava luonne unionin oikeuden yhdenmukaisen ja tosiasiallisen soveltamisen takaamiseksi, ovat lähtökohtaisesti laiminlyönnin kesto, sen vakavuusaste ja kyseessä olevan jäsenvaltion maksukyky. Näiden kriteerien soveltamisessa unionin tuomioistuimen on otettava erityisesti huomioon seuraukset, joita jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämisestä aiheutuu asianomaisille yksityisille ja julkisille eduille, ja se, miten kiireellisesti kyseisen jäsenvaltion on noudatettava velvoitteitaan (tuomio 25.2.2021, komissio v. Espanja (Henkilötietodirektiivi – rikosasiat), C-658/19, EU:C:2021:138, 63 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

77 Rikkomisen vakavuudesta on ensinnäkin muistutettava, että velvollisuus toteuttaa kansalliset toimenpiteet direktiivin täysimääräisen täytäntöönpanon varmistamiseksi ja velvollisuus ilmoittaa näistä toimenpiteistä komissiolle ovat jäsenvaltioiden keskeisiä velvoitteita unionin oikeuden täyden tehokkuuden varmistamiseksi ja että näiden velvoitteiden noudattamatta jättämistä on näin ollen pidettävä selvästi vakavana (tuomio 25.2.2021, komissio v. Espanja (Henkilötietodirektiivi – Rikosasiat), C-658/19, EU:C:2021:138, 64 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

78 Nyt käsiteltävässä asiassa on todettava, että Puolan tasavalta ei tämän tuomion 32 kohdasta ilmenevin tavoin ole perustellussa lausunnossa asetetun määräajan päättyessä eli 23.11.2021 noudattanut direktiivin 2018/1972 mukaisia täytäntöönpanovelvoitteitaan, joten unionin oikeuden täyttä tehokkuutta ei ole varmistettu. Jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämisestä tekee vakavamman se seikka, että kyseisenä ajankohtana Puolan tasavalta ei ollut vielä ilmoittanut mistään kyseisen direktiivin täytäntöönpanotoimenpiteestä.

79 Kuten komissio korostaa, direktiivi 2018/1972 on lisäksi tärkein lainsäädäntötoimi sähköisen viestinnän alalla.

80 Erityisesti on todettava ensinnäkin, että direktiivin 2018/1972 1 artiklan 1 kohdan mukaan kyseisellä direktiivillä ”perustetaan yhdenmukaistettu järjestelmä sähköisten viestintäverkkojen, sähköisten viestintäpalvelujen, niiden liitännäistoimintojen ja -palvelujen sekä tiettyjen päätelaitteiden sääntelylle. Siinä säädetään kansallisten sääntelyviranomaisten ja tarvittaessa muiden toimivaltaisten viranomaisten tehtävistä ja määritellään joukko menettelyjä, joilla varmistetaan, että sääntelyjärjestelmää sovelletaan yhdenmukaisesti kaikkialla unionissa”.

81 Toiseksi kyseisen direktiivin 1 artiklan 2 kohdan mukaan direktiivin tavoitteena on yhtäältä toteuttaa sähköisten viestintäverkkojen ja -palvelujen sisämarkkinat, mikä johtaa erittäin suuren kapasiteetin verkkojen käyttöönottoon ja hyödyntämiseen, kestävään kilpailuun ja sähköisten viestintäpalvelujen yhteentoimivuuteen, saatavuuteen, verkkojen ja palvelujen turvallisuuteen sekä tuo loppukäyttäjille hyötyjä, sekä toisaalta varmistaa laadukkaiden, kohtuuhintaisten ja yleisesti saatavilla olevien palvelujen tarjoaminen kaikkialla unionissa todellisen kilpailun ja valinnanvaran avulla, antaa säännökset sellaisia tilanteita varten, joissa markkinat eivät tyydyttävästi täytä loppukäyttäjien, mukaan lukien vammaiset käyttäjät, joiden olisi voitava käyttää palveluja yhdenvertaisesti muiden kanssa, tarpeita, sekä vahvistaa loppukäyttäjien tarvittavat oikeudet.

82 Kuten direktiivin 2018/1972 johdanto-osan toisesta ja kolmannesta perustelukappaleesta vielä ilmenee, kyseisellä direktiivillä tehdään muutoksia ennen sen antamista voimassa olleeseen sääntelykehykseen teknologian ja markkinoiden kehityksen huomioon ottamiseksi.

83 Kuten Puolan tasavalta toteaa, kyseistä alaa toki säännellään jo muilla unionin oikeuden toimilla, joita muutetaan kyseisellä direktiivillä tai jotka korvataan sillä.

84 Kyseisellä direktiivillä ei kuitenkaan ainoastaan kodifioida näitä toimia. Kuten komissio nimittäin korostaa, direktiivissä säädetyllä säännöstöllä vahvistetaan muun muassa kuluttajien valinnanvaraa ja oikeuksia varmistamalla viestintäpalvelujen korkeatasoisemmat standardit ja lujitetaan kansallisten sääntelyviranomaisten asemaa vahvistamalla näiden viranomaisten vähimmäistoimivaltuudet ja lisäämällä niiden riippumattomuutta vahvistamalla nimityksiä koskevat kriteerit ja raportointivelvollisuudet, eikä Puolan tasavalta ole kiistänyt tätä. Säännöstössä säännellään lisäksi sähköisten viestintäpalvelujen tarjoamisen eri näkökohtia,

mukaan lukien yleispalveluvelvoitteet, numerovarat ja loppukäyttäjien oikeudet. Säännöstössä säädetyllä sähköisen viestinnän alan järjestämistä koskevien sääntöjen tiukentamisella pyritään parantamaan turvallisuutta ja kuluttajansuojaa erityisesti siltä osin kuin on kyse näiden palvelujen saatavuudesta kohtuullisin kustannuksin.

85 Kuten komissio perustellusti katsoo, se, että Puolan tasavalta ei ole pannut direktiiviä 2018/1972 täytäntöön, vahingoittaa ensinnäkin koko unionin sääntelykäytäntöjä, jotka koskevat sähköisen viestinnän järjestelmän hallinnointia, radiotaajuuksiin liittyviä valtuutuksia ja markkinoille pääsyä koskevia sääntöjä. Näin ollen yritykset eivät voi hyödyntää johdonmukaisempia ja ennakoitavampia menettelyjä olemassa olevien radiotaajuuksien käyttöoikeuksien myöntämisessä tai uusimisessa eivätkä sääntelyn ennakoitavuutta, joka perustuu radiotaajuuksien käyttöä koskevien toimilupien 20 vuoden vähimmäiskestoon. Tällaiset puutteet vaikuttavat suoraan erittäin suuren kapasiteetin verkkojen saatavuuteen ja käyttöönottoon unionissa. Toiseksi kuluttajat eivät voi hyötyä useista heille kyseisellä direktiivillä myönnetyistä konkreettisista eduista, kuten kohtuuhintaisten viestintäpalvelujen saatavuutta koskevista ratkaisuista, vaatimuksesta antaa heille selkeät tiedot sopimuksista, velvoitteesta soveltaa avoimia hintoja, yksinkertaistetusta mahdollisuudesta vaihtaa verkon tarjoajia kohtuuhintaisempien vähittäishintojen edistämiseksi ja operaattoreiden velvollisuudesta tarjota vammaisille loppukäyttäjille yhtäläiset mahdollisuudet käyttää viestintäpalveluja.

86 Toiseksi rikkomisen kestosta on muistutettava, että sitä arvioitaessa on lähtökohtaisesti otettava huomioon ajankohta, jona unionin tuomioistuin arvioi tosiseikkoja, ja että tällainen tosiseikkojen arviointi on katsottava tehdyksi menettelyn päättämispäivänä (ks. vastaavasti tuomio 25.2.2021, komissio v. Espanja (Henkilötietodirektiivi – Rikosasiat), C-658/19, EU:C:2021:138, 66 ja 79 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

87 Yhtäältä sen ajanjakson alkamisajankohdasta, joka on otettava huomioon SEUT 260 artiklan 3 kohdan nojalla määrättävän uhkasakon määrän vahvistamiseksi, unionin tuomioistuin on katsonut, että ajankohta, joka on otettava huomioon arvioitaessa kyseessä olevan jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämisen kestoa, on perustellussa lausunnossa asetetun määräajan päättymispäivä (ks. vastaavasti tuomio 16.7.2020, komissio v. Romania (Rahanpesun torjunta), C-549/18, EU:C:2020:563, 79 kohta ja tuomio 16.7.2020, komissio v. Irlanti (Rahanpesun torjunta), C-550/18, EU:C:2020:564, 90 kohta).

88 Nyt käsiteltävässä asiassa ei ole pätevästi kiistetty sitä, ettei Puolan tasavalta ollut perustellussa lausunnossa asetetun määräajan päättyessä eli 23.11.2021 antanut direktiivin 2018/1972 täytäntöönpanon varmistamisen edellyttämiä lakeja, asetuksia ja hallinnollisia määräyksiä eikä siis myöskään ilmoittanut niistä komissiolle.

89 Toisaalta tämän tuomion 72 ja 73 kohdasta ilmenee, että tämän tuomion 32 kohdassa todettu jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättäminen ei vielä ollut päättynyt unionin tuomioistuimessa käydyn menettelyn päättämispäivänä eli 19.12.2022.

90 Rikkomisen lähes kolmetoistakuukautinen kesto on huomattava, kun otetaan huomioon, että direktiivin 2018/1972 124 artiklan nojalla jäsenvaltioilla oli velvollisuus saattaa kyseisen direktiivin säännökset osaksi kansallista lainsäädäntöään viimeistään 21.12.2020.

91 On kuitenkin otettava huomioon, että tämä kesto on voinut osaksi johtua covid-19-pandemiaan liittyneistä poikkeuksellisista olosuhteista. Puolan tasavalta nimittäin katsoo, että kyseiset ennakoimattomat ja sen tahdosta riippumattomat olosuhteet ovat viivyttäneet direktiivin

2018/1972 kansallisen oikeuden osaksi saattamisen edellyttämää lainsäädäntömenettelyä ja siten pidentäneet tämän tuomion 32 kohdassa todetun jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämisen kestoa, eikä tätä väitettä ole kiistetty.

92 Kolmanneksi kyseessä olevan jäsenvaltion maksukyvyn osalta unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä ilmenee, että huomioon on otettava kyseisen jäsenvaltion bruttokansantuote sellaisena kuin se on ajankohtana, jolloin unionin tuomioistuin tutkii asian tosiseikat (ks. vastaavasti tuomio 16.7.2020, komissio v. Romania (Rahanpesun torjunta), C-549/18, EU:C:2020:563, 85 kohta ja tuomio 16.7.2020, komissio v. Irlanti (Rahanpesun torjunta), C-550/18, EU:C:2020:564, 97 kohta).

93 Komissio ehdottaa, että Puolan tasavallan bruttokansantuotteen lisäksi otetaan huomioon Puolan tasavallan institutionaalinen painoarvo unionissa ilmaistuna sen edustajanpaikkojen lukumäärällä Euroopan parlamentissa. Komissio katsoo myös, että on aiheellista käyttää mukautuskerrointa 4,5 niiden seuraamusten oikeasuhteisuuden ja varoittavuuden takaamiseksi, jotka se vaatii unionin tuomioistuinta määräämään kyseiselle jäsenvaltiolle.

94 Kuten Puolan tasavalta perustellusti huomauttaa, unionin tuomioistuin on kuitenkin äskettäin täsmentänyt erittäin selvästi yhtäältä, että asianomaisen jäsenvaltion institutionaalisen painoarvon huomioon ottaminen ei ole välttämätöntä, jotta riittävä varoittavuus voidaan taata ja kyseinen jäsenvaltio saadaan muuttamaan nykyistä tai tulevaa toimintatapaansa, ja toisaalta, että komissio ei ole osoittanut, minkä objektiivisten kriteerien perusteella se on vahvistanut mukautuskertoimen arvoksi 4,5 (ks. vastaavasti tuomio 20.1.2022, komissio v. Kreikka (Valtiontuen takaisinperintä – Ferronikkeli), C-51/20, EU:C:2022:36, 115 ja 117 kohta).

95 Kun otetaan huomioon edellä esitetyt seikat ja se harkintavalta, joka unionin tuomioistuimelle on annettu SEUT 260 artiklan 3 kohdassa, jonka mukaan unionin tuomioistuin ei voi sen uhkasakon osalta, jonka se määrää suoritettavaksi, ylittää komission ilmoittamaa määrää, siinä tapauksessa, että tämän tuomion 32 kohdassa todettu jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättäminen jatkuu tämän tuomion julistamispäivänä, Puolan tasavalta on velvoitettava maksamaan komissiolle kyseisestä päivästä alkaen ja siihen asti, kunnes kyseinen jäsenvaltio on päättänyt kyseisen jäsenyysvelvoitteidensa noudattamatta jättämisen, päiväkohtaista uhkasakkoa, jonka määräksi on vahvistettava 50 000 euroa.

– *Vaatimus velvoittaa maksamaan kiinteämääräinen hyvitys*

96 Kiinteämääräisen hyvityksen määräämisen tarkoituksenmukaisuudesta nyt käsiteltävässä asiassa on muistutettava, että unionin tuomioistuimen on päätettävä kussakin asiassa sen käsiteltäväksi saatettuun tapaukseen liittyvien olosuhteiden perusteella ja sen mukaisesti, minkä verran sen mielestä tarvitaan taivuttelua ja ennaltaehkäisevyyttä, niistä taloudellisista seuraamuksista, jotka ovat asianmukaisia muun muassa vastaavien unionin oikeuden rikkomisten toistumisen ehkäisemiseksi (tuomio 25.2.2021, komissio v. Espanja (Henkilötietodirektiivi – Rikosasiat), C-658/19, EU:C:2021:138, 69 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

97 Nyt käsiteltävässä asiassa on katsottava, että vaikka Puolan tasavalta on tehnyt yhteistyötä komission yksiköiden kanssa koko oikeudenkäyntiä edeltäneen menettelyn ajan ja pitänyt kyseiset yksiköt ajan tasalla syistä, joiden vuoksi se ei ole voinut saattaa direktiiviä 2018/1972 osaksi Puolan oikeutta, kaikki todettuun jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämiseen liittyvät oikeudelliset seikat ja tosiseikat eli se, ettei kyseisen direktiivin täytäntöönpanon edellyttämistä toimenpiteistä ole ilmoitettu lainkaan perustellussa lausunnossa asetetun

määräajan päättyessä eikä edes nyt käsiteltävän kanteen nostamisajankohtana tai ajankohtana, jona unionin tuomioistuin arvioi tosiseikkoja, ovat sellaisia, että ne osoittavat, että vastaavien unionin oikeuden rikkomisten toistumisen tehokas estäminen edellyttää kiinteämääräisen hyvityksen kaltaisen ehkäisevän toimenpiteen toteuttamista (ks. analogisesti tuomio 25.2.2021, komissio v. Espanja (Henkilötietodirektiivi – Rikosasiat), C-658/19, EU:C:2021:138, 70 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

98 Tästä seuraa, että on tarkoituksenmukaista velvoittaa Puolan tasavalta maksamaan kiinteämääräinen hyvitys.

99 Kyseisen kiinteämääräisen hyvityksen rahamäärän laskemisesta on muistutettava, että unionin tuomioistuimen on käyttäessään asiassa komission ehdotusten mukaisesti rajattua harkintavaltaansa vahvistettava kiinteämääräisen hyvityksen määrä, joka jäsenvaltio voidaan SEUT 260 artiklan 3 kohdan nojalla määrätä maksamaan, siten, että se on yhtäältä asianmukainen olosuhteiden kannalta ja toisaalta oikeassa suhteessa laiminlyöntiin. Tältä osin merkityksellisiä tekijöitä ovat muun muassa todetun jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämisen vakavuus, sen ajanjakson pituus, jona laiminlyönti on jatkunut, sekä kyseessä olevan jäsenvaltion maksukyky (tuomio 25.2.2021, komissio v. Espanja (Henkilötietodirektiivi – Rikosasiat), C-658/19, EU:C:2021:138, 73 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

100 Kuten tämän tuomion 86 kohdassa on muistutettu, rikkomisen kestoa arvioitaessa on lähtökohtaisesti otettava huomioon ajankohta, jona unionin tuomioistuin arvioi tosiseikkoja, ja tällainen tosiseikkojen arviointi on katsottava tehdyksi menettelyn päättämispäivänä.

101 Yhtäältä sen ajanjakson alkamisajankohdasta, joka on otettava huomioon SEUT 260 artiklan 3 kohdan nojalla määrättävän kiinteämääräisen hyvityksen määrän vahvistamiseksi, unionin tuomioistuin on katsonut, että toisin kuin päiväkohtaisen uhkasakon yhteydessä, ajankohta, joka on otettava huomioon arvioitaessa kyseessä olevan jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämisen kestoa, ei ole perustellussa lausunnossa asetetun määräajan päättymispäivä vaan kyseessä olevassa direktiivissä täytäntöönpanolle asetetun määräajan päättymispäivä (ks. vastaavasti tuomio 16.7.2020, komissio v. Romania (Rahanpesun torjunta), C-549/18, EU:C:2020:563, 79 kohta ja tuomio 16.7.2020, komissio v. Irlanti (Rahanpesun torjunta), C-550/18, EU:C:2020:564, 90 kohta).

102 Nyt käsiteltävässä asiassa ei ole pätevästi kiistetty sitä, ettei Puolan tasavalta ollut direktiivin 2018/1972 124 artiklassa säädetyn täytäntöönpanolle varatun määräajan päättyessä eli 21.12.2020 antanut kyseisen direktiivin täytäntöönpanon edellyttämiä lakeja, asetuksia ja hallinnollisia määräyksiä eikä näin ollen ilmoittanut niistä komissiolle.

103 Toisaalta tämän tuomion 89 kohdassa on jo todettu, että tämän tuomion 32 kohdassa todettu jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättäminen ei ollut vielä päättynyt unionin tuomioistuimessa käydyn menettelyn päättämispäivänä eli 19.12.2022, joten tuolloin kyseessä oleva jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättäminen oli kestänyt 728 päivää.

104 On kuitenkin otettava huomioon, että kyseisen jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämisen kesto on voinut osaksi johtua tämän tuomion 91 kohdassa tarkoitetuista poikkeuksellisista olosuhteista.

105 Tästä seuraa, että kun otetaan huomioon niin ikään tämän tuomion 77–85 kohdassa esitetyt rikkomisen vakavuuteen liittyvät seikat ja tämän tuomion 92–94 kohdassa esitetyt Puolan tasavallan maksukykyyn liittyvät seikat samoin kuin se harkintavalta, joka unionin tuomioistuimelle on annettu SEUT 260 artiklan 3 kohdassa, jonka mukaan unionin tuomioistuin ei voi sen kiinteämääräisen hyvityksen osalta, jonka se määrää suoritettavaksi, ylittää komission ilmoittamaa määrää, on katsottava, että direktiivin 2018/1972 124 artiklan rikkomista vastaavien ja unionin oikeuden täyteen tehokkuuteen vaikuttavien rikkomisten toistumisen tehokas estäminen edellyttää sellaisen kiinteämääräisen hyvityksen määräämistä, jonka määräksi on vahvistettava 4 miljoonaa euroa.

106 Näin ollen Puolan tasavalta on velvoitettava maksamaan komissiolle 4 miljoonan euron suuruinen kiinteämääräinen hyvitys.

Oikeudenkäyntikulut

107 Unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 138 artiklan 1 kohdan mukaan asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut. Koska komissio on vaatinut Puolan tasavallan velvoittamista korvaamaan oikeudenkäyntikulut ja Puolan tasavalta on hävinnyt asian, se on velvoitettava vastaamaan omista oikeudenkäyntikuluistaan ja korvaamaan komission oikeudenkäyntikulut.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (yhdeksäs jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

1) **Puolan tasavalta ei ole noudattanut eurooppalaisesta sähköisen viestinnän säännöstöstä 11.12.2018 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2018/1972 124 artiklan 1 kohdan mukaisia velvoitteitaan, koska se ei ole antanut perustellussa lausunnossa asetetun määräajan päättyessä kyseisen direktiivin noudattamisen edellyttämiä lakeja, asetuksia ja hallinnollisia määräyksiä eikä siis ilmoittanut näistä säännöksistä Euroopan komissiolle.**

2) **Puolan tasavalta on jatkanut jäsenyysvelvoitteidensa noudattamatta jättämistä, koska se ei ole toteuttanut päivänä, jona unionin tuomioistuin arvioi tosiseikkoja, toimenpiteitä, jotka ovat tarpeen direktiivin 2018/1972 saattamiseksi osaksi sen kansallista oikeutta, eikä siis ilmoittanut kyseisistä toimenpiteistä Euroopan komissiolle.**

3) **Siinä tapauksessa, että tuomiolauselman 1 kohdassa todettu jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättäminen jatkuu tämän tuomion julistamispäivänä, Puolan tasavalta velvoitetaan maksamaan Euroopan komissiolle kyseisestä päivästä alkaen ja siihen asti, kunnes kyseinen jäsenvaltio on päättänyt kyseisen jäsenyysvelvoitteidensa noudattamatta jättämisen, päiväkohtaista uhkasakkoa, jonka määrä on 50 000 euroa.**

4) **Puolan tasavalta velvoitetaan maksamaan Euroopan komissiolle kiinteämääräinen hyvitys, jonka määrä on 4 miljoonaa euroa.**

5) **Puolan tasavalta vastaa omista oikeudenkäyntikuluistaan, ja se velvoitetaan korvaamaan Euroopan komission oikeudenkäyntikulut.**

Allekirjoitukset